
Serock, 30 września 2021

OZZKS/3/IX/2021

**Pan
Minister Sprawiedliwości
Zbigniew Ziobro**

W imieniu Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Kuratorów Sądowych, pomimo nie ujęcia naszego związku w piśmie DLPK –I.400.7.2021 z dnia 16.09.2021r. wzywającego do wniesienia ewentualnych uwag do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny i zmianie innych ustaw (nr projektu UD281), pozwalamy sobie przedstawić nasze stanowisko do tego projektu.

Biorąc pod uwagę szeroki zakres zmian OZZKS pragnie skupić się głównie na zmianach, które w swym zakresie będą determinowały aktywność kuratora sądowego.

Pewne wątpliwości budzi proponowana treść art. 10§2 i 2 a k.k., w szczególności w zakresie przepisu §2a i przesłanki „uzasadnionego przypuszczenia”, że stosowanie środków wychowawczych lub poprawczych nie jest w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego.” Trudno przyjąć na czym sąd ma oprzeć owo przypuszczenie skoro z treści proponowanego przepisu wynika, iż owe środki wychowawcze czy poprawczy mogły być w ogóle niestosowane. Wątpliwości budzi również fakt, iż wedle projektodawcy osoba nieletniego po ukończeniu 14- tego roku życia może odpowiadać na zasadzie kodeksu karnego za kwalifikowane formy zabójstwa, a nie może odpowiadać za przestępstwo kwalifikowanego zgwałcenia.

Jakkolwiek wprowadzenie jednej kary pozbawienia wolności w miejsce kary 25 lat pozbawienia wolności i zwykłej kary pozbawienia wolności może spowodować większą elastyczność w zakresie prawnokarnej reakcji za czyn to jednak trzeba zauważyć, iż proponuje się wprowadzenie szeregu przepisów ograniczających swobodę orzekania sądu np.

proponowane przepisy art.33§1a, 34§1aa, 37a§1 czy choćby art.53§2a-c k.k.. Ten ostatni przepis wydaje się być przejawem zbędnej nadregulacji, skoro jak sam projektodawca przewiduje wyliczenie tam zawarte stanowi katalog otwarty.

Jakkolwiek pozytywnie należy odnieść się do proponowanego art.41a§1a k.k., to jednak wątpliwości budzi zastosowanie tego przepisu tylko do sytuacji skazania przeciwko wolności seksualnej. Warto rozważyć wprowadzenie takiej obligatoryjnej instytucji choćby co do osób doświadczających innych form przemocy np. przestępstwa z art. 207 k.k. Istotną zmianą jest również doprecyzowanie zawarte w §6 tego artykułu określające zakres zakazu kontaktowania. Pozytywnie należy odnieść się propozycji obligatoryjnego zakazu określonego w art.41§1a k.k.

Proponowana zmiana art.42§2 i 3 k.k. o ujęcie okoliczności kiedy sprawca spożył alkohol po zdarzeniu a przed kontrolą trzeźwości wydaje się, iż uprości postępowania karne – spowoduje brak konieczności powoływania biegłych, jak również będzie stanowiła barierę dla częstej linii obrony sprawców tych czynów.

Pomimo, iż instytucja przypadku pojazdu mechanicznego wydaje się być instytucją pożądaną z punktu widzenia sprawiedliwości, wątpliwości budzi sytuacja różnicowania sytuacji z §2 i 4 art.44b k.k. Z treści §4 wynika, iż sytuacja prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwym, jeśli pojazd nie stanowi własności lub współwłasności sprawcy i wykonuje on czynności zawodowe lub służbowe polegające na prowadzeniu pojazdu na rzecz pracodawcy stawia go niejako w uprzywilejowanej pozycji w stosunku do sprawcy czynu z §2 ponieważ o ile w pierwszym przypadku uwzględnia się rynkową wartość pojazdu nie uwzględniając ewentualnych jego uszkodzeń (jak można wyczytać z uzasadnienia), to w drugim przypadku nawiązka jest limitowana od 5000zł do 60000zł zgodnie z art.43a k.k. Wątpliwości może budzić także ewentualna ściągalność przypadku wartości pojazdu mechanicznego, co jako kuratorzy doświadczamy nadzorując wykonywanie kar ograniczenia wolności, gdzie też jest orzeczony obowiązek zapłaty nawiązki na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

W projektowanym art.73§2 k.k. przewidziano rozszerzenie możliwości obligatoryjnego dozoru o nowy typ recydywy określony w również proponowanym art. 64a

k.k. Wątpliwości budzi czy zarówno sprawcy określani w art.64§2 jak i 64a k.k. będą mogli skorzystać z instytucji warunkowego zawieszenia kary z uwagi na warunek określony w art. 69§1 k.k, a więc by sprawca w chwili popełnienia przestępstwa nie był skazany na karę pozbawienia wolności.

Wydłużenie okresu do zarządzenia kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem z 6 miesięcy do roku wydaje się być rozwiązaniem dobrym, ale może nie z powodów określonych w uzasadnieniu – czyli, iż kary wolnościowe w istocie zacierałyby się później niż najsurowsza kara przewidziana w kodeksie (w przypadku kow w wymiarze 2lat zatrze się ona w KRK po 5 latach, natomiast warunkowe zawieszenie kary np. roku pozbawienia wolności przy orzeczeniu 3 letniego okresu próby zatarłoby się zgodnie z projektem po 4 latach), ale z powodu, iż jest to rozsądny czas na zebranie przez sąd czy też kuratora informacji o ewentualnym naruszeniu porządku prawnego. W związku z tym zasadne byłoby tożsame określenie takiego okresu przy warunkowym umorzeniu postępowania (art. 68§4k.k.) jak i warunkowym przedterminowym zwolnieniu (art. 82§1 k.k.).

Wątpliwości budzi, jakkolwiek określony jako fakultatywny, zakaz orzekania warunkowego zwolnienia. Wydaje się sensownym pozostawienie decyzji w tym przedmiocie sądowi penitencjarnemu tym bardziej, iż w przypadku dożywotniego pozbawienia wolności okres ubiegania się o warunkowe zwolnienie został wydłużony z 25 na 30 lat. Będzie też zgodnie z projektem w takim przypadku dozór sprawowany dożywotnio.

Jako OZZKS pozytywnie odnosimy się do pomysłu likwidacji art. 75a k.k. Podzielamy uzasadnienie projektodawcy, iż sąd dokonując weryfikacji pozytywnej prognozy kryminologicznej poprzez zarządzenie kary ocenia w czasie tej decyzji zarówno pozytywne jak i negatywne strony podopiecznego. Zakładać więc należy, iż skoro sąd podejmuje negatywną dla podopiecznego decyzję, to trudno uzasadnić racjonalnie późniejszą zamianę kary pozbawienia wolności na karę łagodniejszą.

Pokreślić należy, iż projektodawca jeszcze bardziej zawęził przesłanki do orzeczenia kary łącznej stawiając jako zasadę łączenie kar tego samego rodzaju. Pewien wyłom stanowi projektowany art. 87 k.k. choć przepis ten wydaje się być nieprecyzyjnym i może dochodzić

do rozbieżnych orzeczeń w zakresie jaki okres kary pozbawienia wolności dyskwalifikowałby możliwość orzeczenia jako łącznej kary ograniczenia wolności. W tym miejscu należy też podkreślić wątpliwości jakie zgłaszało dotychczas środowisko kuratorskie co do równorzędnego traktowania kary pozbawienia wolności, a jej odbywaniem w SDE, jak również wstrzymania biegu zakazów w trakcie odbywania kary w SDE. W tym też miejscu należy podnieść wątpliwość, co do możliwości równoczesnego odbywania kilku kar ograniczenia wolności (co można wywieść z uzasadnienia). Podnieść należy, iż art. 35 §1 k.k. stanowi, iż karę ograniczenia wolności można wykonywać w maksymalnym wymiarze 40 godzin. Kumulowanie kilku kar jednocześnie powodowałoby nie tylko przekraczanie tego wymiaru ale de facto stawiałoby aktywność zawodową naszych podopiecznych pod znakiem zapytania. Podnieść również należy, iż poniesienie minimalnych wysokości grzywien jak i kar ograniczenia wolności (art.33§1a i art. 34§1 aa k.k. w projekcie) może spowodować sytuację, iż będzie więcej spraw w referatach kuratorów prac społecznie użytecznych oraz kary ograniczenia wolności będą dłuższe, co w świetle sygnalizowanych wcześniej do Ministerstwa Sprawiedliwości przez OZZKS problemów związanych z wykonywaniem takich kar, zwłaszcza w okresie pandemii może okazać się problematyczne.

Wątpliwości budzi, w naszej ocenie, wydłużenie okresu przedawnienia karalności do czynów, co do których już biegnie okres przedawnienia.

W pracy kuratorów sądowych szczególnie miejsce zajmują sprawy związane z przemocą domową. Stąd z aprobatą przyjmujemy zmianę w zakresie kwalifikowanej formy znęcania się (§3 art. 207 k.k.) poprzez podniesienie górnej granicy ustawowego zagrożenia. Zauważyć jednak pragniemy, iż przestępstwo to jest czynem o znacznym negatywnym ładunku społecznym, więc w przypadku, kiedy skutkiem działania sprawcy jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie dolna granica 2 lat wydaje się być nieadekwatna do wagi dobra naruszonego jakim jest życie. W naszej ocenie zmiany również wymaga art. 37a§2 k.k. poprzez uniemożliwienie orzekania kar grzywny czy ograniczenia wolności za takie czyny. Z kontaktu naszego z ofiarami przemocy wynika, iż te dwa rodzaje kar nie dają możliwości prawnokarnej reakcji w przypadku dalszego stosowania przemocy w czasie ich wykonywania – o ile w przypadku warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności istnieje możliwość skorzystania z art75 k.k., to w przypadku grzywny czy też kary ograniczenia wolności takiej

możliwości nie ma. Kary takie są najczęściej orzekane za podstawowy typ przestępstwa znęcania się.

W zakresie projektowanego przepisu art. 244c k.k. przewidującego karalność za uchylanie się od wykonania orzeczonego środka kompensacyjnego, o którym mowa w art. 46 k.k., zadośćuczynienia za doznaną krzywdę czy też nawiązkę można przypuszczać, iż dodatkowa sankcja (tu jak zauważa sam projektodawca zobowiązany już ponosi konsekwencje choćby w postaci możliwości zarządzenia kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej –art. 75§2 k.k. czy też możliwości podjęcia warunkowo umorzonego postępowania –art. 68 §2 k.k.) może wzmocnić motywację do ich wykonania tym bardziej, iż przepis ten daje możliwość uniknięcia odpowiedzialności karnej w przypadku wykonania go w terminie. Na marginesie należy wskazać na zasadność uzupełnienia art. 65 k.k.w. o możliwość orzeczenia zastępczej kary pozbawienia wolności właśnie o środek kompensacyjny czy zadośćuczynienie czy też nawiązkę. Druga wątpliwość to przewidziany w §4 tego przepisu tryb ścigania. O ile w zakresie obowiązku naprawienia szkody czy też zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie budzi on wątpliwości to pojawiają się one w zakresie nawiązki, gdyż tu beneficjentem pokrzywdzony nie jest a np. Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym czy jeśli chodzi o nawiązki orzekane w trybie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii są to podmioty NGO. Nie każde też z przestępstw, w przypadku których jest możliwość orzeczenia nawiązki mamy do czynienia z pokrzywdzonym jak np. w przypadku czynu z art. 178a kk. Stąd zasadnym byłoby poszerzenie katalogu podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o ściganie, względnie zmiana trybu ścigania na ściganie z urzędu.

Projektodawca przewiduje możliwość rozszerzenia stosowania dozoru mobilnego o możliwość orzeczenia przerwy w karze pozbawienia wolności. Tu wydaje się, iż wprowadzono błędne odesłanie w art. 43a§2 pkt 1 k.k.w. do nieistniejącego art. 153§1 a lub b kkw – wydaje się, iż powinno być odesłanie do projektowanego art.153a k.k.w. (podobna sytuacja jest w art.43c§2 w zakresie delegacji dla Ministra Sprawiedliwości do wydania aktu wykonawczego. Delegacja ta również nie uwzględnia mobilnej kontroli miejsca pobytu z proponowanej w §11 art121 k.k.w.).

Projektodawca również przewidział możliwość orzeczenia elektronicznej kontroli miejsca pobytu wobec osoby pozbawionej wolności, która jest zatrudniona poza terenem

zakładu karnego na okres niezbędny do wykonywania takiej pracy. (dodany §11 do art.121 k.k.w. W tym miejscu pojawia się wątpliwość czy w art.42§2 pkt 1 oraz w art.43c k.k.w ta forma kontroli nie powinna być również uwzględniona.

W tym też miejscu pojawia się wątpliwość czym kierował się projektodawca uznając, iż przerwa w wykonaniu kary pozbawienia wolności wymaga kontroli przy użyciu systemu dozoru elektronicznego (dalej SDE), a nie wymaga jej odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności. Dotychczas wszakże mamy do czynienia z sytuacją paradoksalną, iż kurator jest uprawniony do składania wniosków o odroczenie i przerwę w karze jak i ich odwołanie (art. 173§2pkt 6 k.k.w). Jest również uprawniony do udzielenia upomnienia odstępując w określonych sytuacjach od takiego wniosku (art. 173§3 k.k.w), a nie posiadał żadnych narzędzi do ustalania sytuacji podopiecznego, kontrolowania go.

Projekt w zakresie instytucji dozoru mobilnego w czasie przerwy w karze pozbawienia wolności pod tym względem wydaje się wychodzić naprzeciw takiej sytuacji.

Projektodawca nie odnosi się w uzasadnieniu do kwestii pojemności SDE i kwestii prognozowanego przez niego zwiększenia zapelnienia SDE, jak również czy posiadane środki techniczne i osobowe będą wystarczające dla dalszego sprawnego działania SDE w przypadku wejścia proponowanych przepisów w życie.

W kwestii właściwości miejscowej w zakresie wykonywania przerwy w SDE projektodawca określa, iż do spraw związanych z jej wykonywaniem władny ma być sąd penitencjarny, w okręgu którego skazany ma przebywać. Wydaje się, iż w art. 43e k.k.w powinna być również określona właściwość sądu penitencjarnego orzekającego o kontroli miejsca pobytu, o której mowa w projektowanym §11 art. 121 k.k.w.

W projektowanym §4art 43i kkw wprowadzono do wyłączenia stosowania §1 -3 tego artykułu oprócz zgody na odbycie kary pozbawienia wolności w SDE również przerwę w wykonywaniu kary pozbawienia wolności. Wydaje się, iż powinna być w nim również zawarta elektroniczna kontrola miejsca pobytu przewidziana w art. 121§11 k.k..w

Jednocześnie chcielibyśmy wyrazić wątpliwość co do celowości stosowania kontroli mobilnej w przypadku projektowanego przepisu art. 121§11 k.k.w. W szczególności

podkreślić należy, iż o ile w przypadku pomysłu wprowadzenia przerwy z wykorzystaniem elektronicznej kontroli miejsca pobytu ma ona swoje uzasadnienie negatywną prognozą kryminologiczną, to należy przyjąć, iż jednostka penitencyjna kwalifikując osobę osadzoną do pracy poza zakładem karnym wystawia zgoła odmienną ocenę. Niestety uzasadnienie projektu nie daje nam odpowiedzi jeśli chodzi o zamiysł projektodawcy.

Również w nowym przepisie art. 43ka k.k.w. wprowadzone zostały kwestie techniczne związane z odbywaniem przerwy w SDE. Natomiast ustawodawca pomija kwestię związaną ze sprawdzeniem warunków technicznych w przypadku określonym w art. 121§11 kkw. Wobec dość lakonicznego uzasadnienia zmian w kkw trudno określić czy jest to celowy zamiar ustawodawcy.

Podkreślić należy, iż wprowadzenie możliwości orzeczenia przerwy w karze pozbawienia wolności w SDE może zwiększyć liczbę wywiadów zleczanych kuratorom w trybie art. 14 k.k.w.

Wprowadzając przerwę w karze pozbawienia wolności w SDE projektodawca postanowił, iż w zasadzie system ten ma być stosowany do osób, co do których administracja sporządziła negatywną prognozę kryminologiczno – społeczną. Obligatoryjne zastosowanie tego systemu przy przerwie ma być zastosowane w przypadku kategorii osób wymienionych w §2 art. 153a. Warto zauważyć, że tą kategorię osób projektodawca w wielu miejscach zmian w kodyfikacjach karnych ujmuje jako szczególnie niebezpieczną, co też jest podkreślone w uzasadnieniu. Tym bardziej zastanawiające jest stworzenie co do tej kategorii osób swoistej „furtki” jaką przewiduje §3. Uzasadnienie nie daje niestety odpowiedzi, jakie sytuacje ekstraordynaryjne mogłyby w jego zamiarze wchodzić w grę. §5 przewiduje również możliwość uchylenia przerwy w systemie SDE co do tej kategorii osób również z tych samych powodów.

Art. 156 k.k.w w dodawanym §2a i 2 b projektodawca przewiduje względnie obligatoryjne przesłanki do odwołania przerwy w SDE. Jednocześnie w art. 173§3 k.k.w wprowadza pewien wyłom od dotychczasowej zasady wprowadzania upomnień przez kuratora. Dotychczas przepis ten dawał możliwość udzielenia upomnienia (a więc odstępnie przez kuratora od najbardziej radykalnego dla podopiecznego rozwiązania) podopiecznemu,

którego zachowanie kwalifikowało się do wyłącznie do fakultatywnej decyzji sądu o zakończeniu warunkowego umorzenia postępowania , zarządzenia warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności, odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia czy też odroczenia lub przerwy w karze. W przypadku obligatoryjnej dla sądu decyzji kurator był pozbawiony takiej możliwości. W tym przypadku ustawodawca przełamuje tą zasadę i trudno w uzasadnieniu znaleźć powody takiego rozwiązania.

Z poważaniem:

ALEKSANDRA SZEWEA-NALEWAJEK
PRZEWODNICZYCA OZZKS

OGÓLNOPOLSKI ZWIĄZEK ZAWODOWY
KURATORÓW SĄDOWYCH